

більш глибокому розумінню життєвих цінностей, прагненню до самоудосконалення; «екстремальність» професії, на його думку, може бути й фактором становлення у фахівця оптимального смислу життя [3, 4].

Таким чином, важливою умовою реалізації індивідуальності у життєдіяльності людини в аспекті проблеми акме є знаходження нею оптимального смислу життя.

### Література

1. Максименко С. Д., Максименко К. С., Папуча М. В. Психологія особистості. К.: ТОВ «КММ», 2007. С.25-36.
2. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості К.: Каравелла, 2013. С.123-128.
3. Хохліна О. П. Смысл життя фахівців авіаційної галузі в аспекті безпеки професійної діяльності. *Матеріали XV Міжн. наук.-пр. конф. «Авіа – 2021» (20-22 кв. 2021, м.Київ)*. К.: НАУ, 2021. С.33.17-33.19.
4. Хохліна О. П. Смысл життя як умова самореалізації особистості. *Moderní aspekty vědy: XIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2021. С. 266-275.* <http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/monography-14.pdf>
5. Хохліна О. П. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч. посіб. К.: Симоненко О.І., 2021. 244 с.

**Олександр Червко**

*аспірант кафедри авіаційної психології  
Національний Авіаційний Університет,  
м. Київ (Україна)*

### РОЛЬ ДУХОВНОГО СВІТУ ОСОБИСТОСТІ У ФОРМУВАННІ САМОСВІДОМОСТІ

Актуальною проблемою сучасного світу у питанні формування самосвідомості особистості є можливість успішного становлення внутрішнього духовного світу людини в умовах постійних інформаційно-когнітивних війн.

Провідним процесом у формуванні самосвідомості є можливість пізнання оточуючого і внутрішнього світу, відповідно до рівня духовного розвитку особистості, який у виді духовного світу, загалом втілює у собі низку провідних складових, таких як: ідеали, абсолютні цінності, знання, світогляд та цілі, які обумовлюють ідентичність людини, її життєве призначення та розуміння свого сенсу життя [2, с. 17].

Саме тому, провідним способом формування здорової самосвідомості, із відповідною ідентичністю, життєвими цілями, призначенням та сенсом життя є захищеність свідомості від потрапляння викривленої інформації, наявність когнітивного імунітету та цілісного духовного світу, яке обумовлене традиційно-культурною, соціально-науковою і духовною спадщиною. Що акцентує увагу на важливості соціального збереження та функціонування:

- інституту сім'ї, як джерела безпосередньої передачі духовно-ціннісної та культурно-традиційної складової духовного світу особистості;

- інституту релігії, як джерела передачі трансцендентної та божественної складової світоустрою;

- інституту освіти, як джерела передачі практичних та соціально актуальних і професійних знань.

Значення наявності сприятливих інформаційно-когнітивних умов для формування самосвідомості полягає саме у можливості здобуття необхідної достовірної низки знань та уявлень, для можливості правильної інтерпретації явищ дійсності та формування цілісної картини світу, із відповідними причино-наслідковими закономірностями та правилами світоустрою. Що дає змогу людині правильно прогнозувати наслідки своєї діяльності та виявити найсприятливіші варіанти активності, відповідно до: свого рівня духовного розвитку, який обумовлює провідні життєві цілі; та наявних талантів і схильностей, які обґрунтовують вибір життєвого призначення, орієнтовно до можливості професійної самореалізації свого духовного потенціалу у певних соціально-економічних умовах, обґрунтовуючи соціально-професійну ідентичність [3, с.150-152].

Ключове значення у духовному світі особистості, на рівні світогляду, у процесі формування самосвідомості займає розуміння сенсу життя, як процесу:

- розвитку свідомості, через когнітивно-психічне самовдосконалення, із розширенням меж світосприйняття до здатності осягнення істини, любові, трансцендентних рівнів дійсності і свого духовного «Я» [1, с. 83];

- здобуття мудрості, через осмислення соціо-культурного і власного життєвого та трансцендентного досвіду;

- розвитку душі та розкриття божественності, через героїчне подолання життєвих спокус, усвідомлення відмінностей добра і зла, та орієнтацію на совість і гуманізм;

- розкриття свого духовного потенціалу, через професійну самореалізацію, яка в повній мірі втілює провідні таланти особистості, відповідно до цілей її рівня духовного розвитку та наближення до усвідомлення наступного більш вищого духовного рівня розвитку або його осягнення.

Окрім можливості засвоєння достовірних знань, впродовж життя особистість зіштовхується з необхідністю розширювати свій світогляд, аналізуючи інформацію різного рівня достовірності та викривленості, в особливості за умов інформаційно-когнітивних війн. Що акцентує увагу на значенні наявності механізму захисту свідомості та духовного світу особистості від хибної інформації та цілеспрямованої дезінформації, шляхом дотримання єдності трьох критеріїв розсудливості, таких як: думка компетентної людини, відповідно до питання яке досліджується та наявності дійсної компетентності фахівця; життєво-культурний досвід пращурів, записаний у науково-культурній і релігійно-духовній спадщині; власний досвід, перевіряючи особисто достовірність досліджуваної інформації, явищ та фактів. Переводячи сприйняття інформації про явища світу із характеру допустимих у стан достовірних лише за умов, коли усі три критерії вказують на її достовірність. Таким чином нейтралізуючи потенційний ризик входження у духовний світ та когнітивну картину світу недостовірної інформації.

При відсутності когнітивного імунітету розсудливості, дезінформація неминуче викликає когнітивний дисонанс, підвищуючи психічно-когнітивне напруження, яке виснажує нервову систему від спроби досягнення порозуміння між недостовірною та достовірною інформацією, найчастіше взаємовиключних за змістом. Вмикаючи механізм психологічного захисту, шляхом витіснення та ігнорування питань, які стосуються явищ, пов'язаних із засвоєною дезінформацією. У цьому процесі,

увійшовши у світогляд людини, дезінформація досягаючи певної критичної маси по провідним світоглядним явищам, локалізовано унеможлиблює побудову причино-наслідкових зав'язків та аналітичного, індуктивного або дедуктивного цілісного узагальнення інформації, що робить картину світу людини фрагментарною, а інтелект пригніченим. На цьому етапі, людина стає відкритою до навіювання та прямого нейролінгвістичного програмування, з метою подальшої підміни складових духовного світу особистостей, низкою ідей та форм самоідентичності, які перенаправляють енергію, духовний потенціал, внутрішні та зовнішні ресурси людини на цілі, які необхідні маніпуляторам. Таким чином блокуючи формування самосвідомості особистості.

Отже, відсутність цілісної самосвідомості особистості зменшує здатність людини задовольняти свої духовні потреби актуалізації власного духовного потенціалу, шляхом: ототожнення свого «Я» із штучними рольовими моделями, спираючись на хибний та фрагментарно-викривлений світогляд.

Провідна мета штучної рольової моделі, яка підміняє цілісну самосвідомість, полягає у перенаправленні внутрішніх ресурсів життєвої активності у напрямі, який не пов'язаний із об'єктивним життєвим призначенням особистості, її професійними талантами та здібностями. Таким чином ускладнюючи процес досягнення об'єктивно значимого результату, який полягає у актуалізації духовного потенціалу та розвитку свідомості із здобуттям мудрості, через осмислення здобутого доцільного досвіду. В наслідок чого, відповідно до хибного світогляду, який характеризується фрагментарністю та неправильною інтерпретацією існуючих явищ дійсності, людина втрачає здатність успішно прогнозувати власні дії та обирати найбільш сприятливі для її розвитку алгоритми активності. Формуючи в наслідок помилок психічний стан вивченої безпорадності, знецінення себе та комплекс неповноцінності.

Із-за чого людина втрачає можливість вияву свого місця у соціальному та професійному середовищі, не розуміючи сенсу життя та світоглядні орієнтири. Адже межа між істиною та хибною інформацією для неї стає непомітною, в наслідок відсутності єдності достовірної когнітивної картини світу. В наслідок чого, активізується процес пошуку по перше нових світоглядних концепцій, які задовольняють попередньо здобуті когнітивні

викривлення та спонукають людину заповнити внутрішню порожнечу, обумовлену відсутністю спроможності досягнення власної самореалізації та цінності для оточуючих. Що обумовлено хибним уявленням щодо закономірностей та процесів дійсності, які не дозволяють досягнути бажаного рівня результатів. Спонукаючи особистість перекласти відповідальності за самовизначення, вибір життєвих цілей та формування власної професійної та діяльнійшої ідентичності на інших людей.

На цьому рівні стає можливо занизити домагання людини до задоволення дефіциту базових фізіологічних і соціальних потреб: потреби у одностумцях, визнанні та приналежності до чогось більшого ніж сама людина. В наслідок повного знецінення її об'єктивного та суспільно цінного життєвого призначення, яке людина стає неспроможною самостійно ідентифікувати.

Відкриваючи можливість підміняти ідеали людини і її життєві орієнтири на які вона спирається, із представників мудрості та людей, які досягли духовної самореалізації на рівні актуалізації ієрархії усіх духовних потреб і кращих представників людства, на людей, які володіють саме тими чеснотами, особистісними якостями та низкою життєвих цінностей, які роблять людину передбачуваною та схильною діяти в інтересах маніпуляторів. Які здійснюють цілеспрямовану інформаційно-когнітивну диверсію, з метою зупинки або уповільнення духовного розвитку як окремої людини, так і народу або певної нації. З метою запобігання формування самосвідомості в наслідок цілеспрямованого впливу на складові духовного світу особистості і суспільства в цілому.

Підсумовуючи вищевказане можна зазначити провідну роль духовного світу людини у формуванні самосвідомості, проявлену через здобуття низки достовірних ідеалів, абсолютних цінностей і знань, які обумовлюють світогляд людини. Який має провідне значення у можливості: правильної інтерпретації явищ і закономірностей дійсності; прогнозуванні подій; виявленні свого життєвого призначення, обумовленого талантами і схильністю; та усвідомленні сенсу життя. Відповідно до якого завдяки розвитку свідомості, здобуттю і осмисленню мудрості, розкриттю божественності та свого духовного потенціалу, через професійну і соціо-культурну діяльність, яка актуалізує ієрархію духовних потреб, усвідомлюється своє духовне «Я» та досягається

самосвідомість. Зазначаючи провідне значення інституту сім'ї, релігії та освіти, як джерела здобуття низки достовірних знань, уявлень про ідеали і цінності. Та важливість дотримання 3-х критеріїв розсудливості для перевірки достовірності інформації, перш ніж допустити її у внутрішній духовний світ на рівні когнітивної картини світу. Запобігаючи потенційних помилок та здобуваючи невразливість і імунітет до умов інформаційно-когнітивного воєнного впливу.

### **Література**

1. Грот М. Я. Вибрані психологічні твори. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2006. 296 с.
2. Помиткін Е. О. Психологічна діагностика духовного потенціалу особистості: посібник. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 144 с.
3. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Івано-Франкіськ: Вид-во «Плай» Прикарпатського ун-ту. 2001. 203 с.

*Світлана Чернявська*  
*аспірантка кафедри авіаційної психології*  
*Національний авіаційний університет*  
*м. Київ (Україна)*

### **РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЛОТІВ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ**

**Постановка наукової проблеми.** Льотна праця належить до числа найскладніших: вона має екстремальний характер, проходить у складних умовах, пов'язана з високою матеріальною і моральною відповідальністю, оперативністю, динамічністю при обслуговуванні, експлуатації, застосуванні складної техніки й автоматизованих систем та вимагає від льотного складу психологічної готовності до здійснення такої діяльності і високого рівня розвитку професійно значущих особистісних властивостей зокрема [3]. Вивчення професійно значущих особистісних